

HERMINIA FARIÑA COBIÁN

Un corazón inxel na bretemosa Compostela

! AURORA MARCO

Cando o século XX aínda era meniño naipelo, nacia na bretemosa Compostela unha escritora de brillante traxectoria literaria cuxo perfil biobibliográfico queremos lembrar desde as páxinas de *Andaina* porque, como tantas outras, segue a morar aínda nese reino de sombras e de esquecemento onde habitan moitas mulleres escritoras. E Herminia Fariña Cobián foi, porén, unha das figuras máis recoñecidas no primeiro terzo do século, a xulgar pola repercusión que tivo na prensa da época a súa intensa e fecunda actividade. Personalidade que buliu nos ambientes literarios da década dos 20 aos 30, que publicou varios libros de poesía e prosa, que escribiu –e representou con enorme éxito– as súas pezas teatrais (sendo á vez autora e primeira actriz), que escribiu tamén unha zarzuela e unha ópera, que colaborou asiduamente nas máis destacadas revistas e xornais de Galiza e América, que foi homenaxeada por Concellos (Santiago, A Coruña), Deputacións (Pontevedra), Centros Galegos, etc.

Cumpra dicir, alén diso, que esta compostelana sempre levou, parafraseando a Curros, “no bico un cantar”: o orgullo de sentir-se filla de Santiago. Esta cidade, á que canta en sentidos e nostálgicos poemas, ou en fermosas prosas poéticas finxidas de saudade, foi un motivo literario constante na obra de H.F. Naquelas ruas compostelanas, cheas de mistérios e siléncios (o paseo da Ferradura, o Preguntoiro, a costa de Xelmírez, a rua do

Herminia Fariña Cobián.

Vilar), aniñaron na escritora tristuras, ledicias, amores, melancolias, queixumes... E todo isto trasladou-no aos seus poemas de tal xeito que, en moitos deles, cremos achar auténticas referencias autobiográficas.

Dous libros, *Cadencias* e *Seara*, un prólogo e numerosos textos soltos en prosa e verso, dedicados á “cidade cariñenta onde nacín”, comparten protagonismo con outro lugar, agora en entorno rural, tamén motivo recorrente na súa obra literaria: a aldea de Simes, no val do Salnés, mirando ao mar da Lanzada, aos cumes de Axis, aos atallos de Raxó e Sanxenxo, que a poeta cantará.

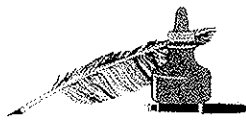
E as evocacións de Cambados, Meaño, Dena...

Compostela e Simes. Simes e Compostela. Un binomio inspirador da obra poética de H.F., a cantora do amor, en palabras dun crítico. E unha precoz poeta –comezou a escribir sendo aínda nena– a “pintar” poemas onde recria a súa nenez, en ambiente urbano e rural, os seus sentimentos. Unha poeta que se sente plena cando, despois das galas efímeras, despreciando o ouropeí, busca o agarimo das carballeiras e o místico silencio da súa casa de Simes, onde deita a fonte das Sete Meigas, onde funga o vendaval e nace a aurora tras do ledo piñeirál.

O percurso vital de tan relevante escritora seguimo-lo através da prensa. Non hai apenas bibliografía sobre ela, como acontece con outras escritoras galegas e non galegas. Iso explica que haxa etapas da súa vida algo escuras ou con menor información. Contodo, a traxectoria persoal e profesional de H.F. fica, tras a investigación nas hemerotecas, abondo perfilada.

Perfil biobibliográfico

Naceu H.F. o 4 de Abril de 1904 en Santiago de Compostela, “nunha das ruas angostas e retorcidas da prócer e secular cidade”¹, onde transcorreron os seus primeiros anos de infancia, anos que ela evocará máis tarde en “A Santiago de Compostela”², entre a escola, as ami-

gas, a sua irmá Xosafina, os xogos nas longas ruas, nas prazas, os paseos pola Ferradura onde, xa poeta, contemplaba, soberana e altiva, a estátua de Rosalía. Todas estas lembranzas infantis van unidas a ese outro lugar tan familiar à escritora, onde pasaba os veraos: a casa de Simes, entre carballeiras, coa fonte no recodo do piñeiral: "En ti pasei a dozura / dos meus brincadores anos / e na abanfante ardentia/ dos vraus longos e dourados / peteei os meus cabelos/ á soma dos teus carballos/...

A primeira referencia à sua actividade poética achamo-la na Memória do Círculo de Artesaos da Coruña. Unha mui breve nota, estamos no 1919, dá conta do inicio dun ciclo dedicado à poesía galega inaugurado coa presenza de H.F. que deu lectura a varias poesias en galego no citado recital. Naquela altura a escritora contaba con 15 anos de idade e, segundo parece, escribia xa desde os 13 anos.

O seu primeiro libro de poemas, *Cadencias*, viu a luz en Pontevedra en

1922, cando a escritora contaba 18 anos de idade. Contén poemas escritos exclusivamente en castellano aínda que naquelas datas a poeta compuña xa en galego, a xulgar polas colaboracións aparecidas en *A Nosa Terra*, con poemas que logo formaron parte do seu segundo libro, este xa en galego. As colaboracións en revistas e xornais —até o momento esporádicas— comezan a ser frecuentes e mesmo asíduas, sendo acollidas con entusiasmo polo público lector e pola crítica. Ben coñecida nos ambientes das colectividades galegas radicadas en América, alén de colaborar nas publicacións galegas do interior, a sua asinatura achamo-la en revistas que constituían os órganos de expresión das citadas colectividades. Daquela a escritora gozaba xa de merecida sona. Publicara o seu segundo libro de poemas en galego, *Seara*, que obtivera os aplausos da crítica. O libro saíu do prelo en 1924, tamén en Pontevedra. Leva un retrato da autora e ilustracións de Luís Pintos Fonseca. Un fermoso prólogo en prosa poética, "A Santiago de Compostela", é o pórtico que dá paso aos 35 poemas que o libro reúne.

O cultivo literario nestes anos é intenso. En 1926, en Mondariz, publica o seu terceiro libro, *Pétalos líricos*, e desenvolve unha grande actividade nos medios literarios que a levan de Santiago a Pontevedra, à Coruña, a Madrid, onde pasa algunhas tempadas que alterna coa residencia en Simes.

Entre as suas inquietudes culturais e artísticas hai que destacar de maneira especial o teatro. Estaba preocupada H.F. polo teatro galego, pola falta de obras que chegasen ao grande público, pola inexistencia de zarzuelas. A isto decidiu consagrar o seu esforzo. No outono de 1926, escribiu en Simes o poema dramático *Margarida a Malfadada* que a autora quixo estrear en Compostela. E foi en Santiago, con efecto, no seu Teatro Principal, o 23 de Marzo de 1927, onde tivo lugar a representación daquel poema dramático e dunha comédia en castellano, *La marquesa de Miraflores*. Seguen as representacións en Pontevedra e mais adiante, a cargo da Agrupación Dramática, o xoguete cómico *O soldado froita*. Anuncia-se a terminación dunha ópera, con música dun notable compositor madrileño que non tardará en estrearse en Madrid: *Sangre y sol*.

Tamén, con vistas à súa subida ao palco (o que terá lugar en setembro en Vigo), tiña preparada unha zarzuela en tres actos e un cuadro: *O avaro*, con música do famoso compositor José Jané.

Tras a xeira de representacións pola xeografía galega e, debido ao seu éxito, atendendo os numerosos convites recibidos das colectividade galegas na emigración, viaxa a América onde xa a encontramos o 7 de Xuño de 1930. Ali contrae novo matrimonio, acontecemento de que fica testemuña gráfica nas páxinas das revistas. Desta etapa da súa vida posuimos pouca información. Só fica constancia da continuidade da súa obra literaria, agora en América. A escritora volveu à lírica castellana coa publicación de *Hosanna* (Buenos Aires, 1931). En prosa deu ao prelo *Bajo el cielo porteño* (1930).

Ao igual que outras escritoras galegas (Filomena Iato, Francisca Herrera, Carmen Prieto), que apoiaron cos seus escritos o levantamento franquista, H.F. publicou *¡Por España y para España! (El libro del combatiente)* en 1938, onde inclúe catro poemas en galego baixo o título de "Saudade. Mensaxe galicián"³. Da súa vida a partir desta data só temos referencias puntuais através das colaboracións ou de algunhas declaracións. A escritora non abandonou a escrita. Volvemos ter noticias dela na década dos 50. Xa desde Galiza volve ser frecuente a súa assinatura en revistas que dan cabida aos seus textos poéticos. A última colaboración de que temos constancia é un texto, impreso en folleto de catro páxinas, dedicado a Simes: *Gabanza e prego á miña aldea Simes*, de 1960.

Unha biografía intensa a desta compostelana, evocada aquí de xeito telegráfico, para a que reivindicamos o seu lugar na historia, na historia literaria da Galiza.

Herminia Fariña Cobián morreu en 1966, sen que poidamos precisar máis dados.

¹ M. de F., "Herminia Fariña", *Céltiga*, nº 6, Buenos Aires, nº de 15 de Decembro de 1924.

² Do seu primeiro libro *Cadencias*, Pontevedra, 1922, p. 13-16.

³ Blanco, C., *Literatura galega de muller*, Ed. Xerais, Vigo, 1991, p. 333.

Obra literaria

H.F. cultivou desde moi nova a poesía. Tamén escribeu pezas de teatro e fixo incursións no xénero prosístico alén, claro está, de outras colaboracións en prensa que están a meio camiño entre o xornalístico e o literario. Entre o publicado, non recopilado, inédito ou en preparación, a produción da escritora é cuantitativa e cualitativamente moi significativa. As pezas de teatro, representadas, non deberon ver a luz. Non demos por ningunha parte con elas nen están referenciadas en catálogos de publicacións da época:

Poesía e prosa

Cadencias. Pontevedra, 1922. Poesía en castellano.

Seara. Pontevedra, 1924. Poesía en galego.

Pétalos líricos. Mondariz, 1926. Prosa lírica, en castellano.

Bajo el cielo porteño. Buenos Aires, 1930. Prosa en castellano.

Hosanna. Buenos Aires, 1931. Poesía en castellano.

¡Por España y para España! (El libro del combatiente). 1938.

Teatro

Margarida a Malfadada. Escrita en 1926. Representada en 1927. Aínda que se anunciou a súa publicación non debeu ver a luz.

O soldado froita. Xoguete cómico. Representada en 1927. Non debeu publicarse.

O avaro. Zarzuela en tres actos e un cuadro. Escrita e representada en 1927. Tampouco debeu imprimirse.

La marquesa de Miraflores. Comedia en castellano. Representada en 1927. Non debeu ver a luz.

Sangre y sol. Ópera. Anunciouse que estaba escrita en 1927. Falaba-se tamén da súa próxima representación. Non debeu tampouco publicarse.

Livros inéditos

Doenzas e segredos
Idilios, Pesadumbre y Mazorcas
Cartas sin fecha y sin destino

En preparación

Fortaleza
La bella y dolorosa historia de mi vida
Retorno de emigrantes

Folletos impresos

Mensaxe de Admiración nas festas de Vigo. Pontevedra, 1951 (Tres poemas

en galego e dous en castellano).
Gabanza e prego á miña aldea Simes. Pontevedra, 1960.

Colaboracións en revistas e xornais

Temos constancia da súa colaboración en *A Nosa Terra*, *Alma Gallega*, *Almanaque Gallego*, *Céltiga*, *Eco de Galicia*, *El Compostelano*, *El Financiero*, *La raza*, *La Temporada*, *Mundo Gallego*, *Revista do Centro Galego de Montevideo*, *Terra*, *Vida Gallega*, ...

Razóns de espazo obrigan a deixar para outra ocasión o comentario da súa obra poética. No entanto ofrecemos unha amostra da súa produción, o poema "Doente" que pertence ao libro *Seara*:

Meniña triste como un silencio,
meniña roiba,
meniña doce, meniña branca
como unha pomba.
Que tes nos ollos sempre deitados
pingas de choiva,
que tes nos labres sempre amarelos
o arume estrano dunha frol morta...

¡Meniña tenra como un suspiro,
como unha bágoa,
como unha copla!

Eu sei que penas, que tes fristuras,
eu sei que choras;
eu sei que cando nos axuntamos
nas tardes mornas
alá na fonte das "Sete Meigas"
ou nos xestales das "Cinco crobas"
levas no peito moi acochadas
peniñas fondas.

Eu sei do día de sol brillante,
daquela hora
en que finou o galán poeta
e amortaxano tuas mans de noiva.
Eu sei dos cirios ó pe da caixa
e sei das rosas
que desfollache sobre o defunto
e sei dos bicos e das congoxas...

Meniña triste como un silencio,
non sufras soía,
ven onde min,
que eu tamén teño coma ti penas,
peniñas fondas;
tamén son doce, tamén son branca,
tamén son triste...
¡Tamén son roiba!